

עירובין לו: (המשנה) עד לח. (המשנה)

הברייתא של איו

הנחת 2 עירובים כשרק בשבת יקבע העירוב האמיתי:

ר' יהודה: תלוי מתי קרה האירוע הקובע את העירוב:

אירע לפני שבת (אלא שאיננו יודעים מה קרה):
מותר.

אירע בשבת:
אסור.

המשנה

הנחת 2 עירובים כשרק בשבת יקבע העירוב האמיתי:
מותרת.

לפי מה נקבע מהו העירוב האמיתי:
א. לפי הנסיבות המציאותיות בשבת.
ב. אם הנסיבות זהות - לפי שיקול דעתו של האדם.

כאשר רבו מגיע מצד אחד ורב אחר מצד שני:
ת"ק: נחשב נסיבות זהות - ולכן האדם יכריע מהו העירוב האמיתי.

ר' יהודה: נחשב נסיבות שונות, (רבו קודם) - לכן הנסיבות קובעות מהו העירוב האמיתי (הצד של רבו).

המשנה ואיו סותרים זה את זה:

המשנה: ר' יהודה סובר שיש ברירה (ניתן לקבוע את העירוב לפי אירוע עתידי).
איו: ר' יהודה סובר שאין ברירה (לא ניתן לקבוע את העירוב על סמך אירוע עתידי).

רב: בתוספתא בדמאי מופיע שר"י סובר שאין ברירה - איו צודק.
עולא: בתוספתא בדמאי מופיע שר"י סובר שיש ברירה - המשנה צודקת.

התוספתא בדמאי

הפרשת תרומה בשבת
כשרק במוצ"ש אנו
קובעים אילו פירות
הופרשו:

ר"מ (ור' יהודה לפי עולא):
מותר.

ר' יוסי ור' שמעון (ור'
יהודה לפי רב):
אסור.

קושיות: ישנן שלוש ברייתות שבהם ר' יוסי סובר שיש ברירה.

תשובות:

בברייתא הראשונה - (הדנה בקיני יולדת) הגמרא מסבירה שלא מדובר במעשה (הקדשת הציפורים) שתלוי בעתיד (הקרבתן). כאן המעשה עצמו מתבצע בעתיד (הקביעה של מי יהיה כל קן מתבצעת בהקרבה ולא בהקדשה).

בשתי הברייתות הנוספות - הגמרא הופכת את הדעות.

קושייה: בברייתא כתוב שר' שמעון סובר שיש ברירה בעירובין.

תשובות:

רב יוסף: יש להפוך את הגירסא בברייתא (ולגרוס שלר' שמעון אין ברירה).

סתמא דגמרא: בדרבנן (עירובין) יש ברירה, בדאורייתא (תרומות ומעשרות) אין ברירה.

רבא: עקרונית ר"ש סובר שיש ברירה. בדמאי ר"ש אוסר מסיבה צדדית - צריך תרומה ששיריה ניכרים.

אביי: עקרונית ר"ש סובר שיש ברירה. בדמאי ר"ש אוסר מסיבה צדדית - הוא חושש שהכד יישבר.

ביאור מושגים - דין ברירה

בש"ס מופיעים מקרים שונים, שבהם האדם מבצע פעולה אולם הוא מתנה שהתוצאה ההלכתית תחול רק אם אירוע מסוים יתקיים. חלק מהמקרים הללו מוגדר כתנאי וחלק מוגדר כברירה.

כדי לקבוע האם מדובר בתנאי או בברירה עלינו לברר שלושה משתנים

1. האם האירוע כבר אירע.

2. האם האירוע תלוי בדעת האדם או בדעת אחרים.

3. האם האירוע אמור לקבוע שהתוצאה ההלכתית תחול (YES/NO question) או שהוא קובע את תוכן התוצאה ההלכתית (WH question).

אם האירוע שמתנים עליו:

כבר אירע (אלא שאיננו יודעים מה אירע) - תנאי.

לא אירע עדיין - והוא תלוי בסביבה - אבל האירוע קובע האם התוצאה תחול - תנאי.

לא אירע עדיין - והוא תלוי בסביבה - והאירוע קובע את תוכן התוצאה - ברירה.

לא אירע עדיין - והוא תלוי בדעת האדם - ברירה.

דוגמאות:

אירוע שקובע האם התוצאה תחול:
'פרי זה יהיה תרומה בתנאי שירד גשם'.

אירוע שקובעת את תוכן התוצאה:
'הפרי שבו יגע הזבוב יהיה תרומה'.

מתי תנאי וברירה מועילים:

בתחום שבו האדם לא השליט על המעשה: גם תנאי וגם ברירה לא יועילו.

בתחום שבו האדם הוא השליט על המעשה: תנאי - מועיל.

ברירה - מח' תנאים. (להלכה: ברירה בדאורייתא - לא מועילה, בדרבנן - מועילה).